

20.1.2020

EOAK/3333/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

EUROPARLAMENTTIVAALIEN VAALIJÄRJESTELYT, TAMMELAN KUNTA

1 OMA ALOITE

Määräsin kaksi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiestä suorittamaan varsinaisena vaalipäivänä 26.5.2019 ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen satunnaisesti valituissa europarlamenttivaalien äänestyspaikoissa.

Eduskunnan oikeusasiamies on osa YK:n vammaissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota muun muassa vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin. Vammaissopimuksen 29 artikla koskee nimenomaisesti osallistumista poliittiseen ja julkiseen elämään.

Ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen tarkoituksena oli selvittää äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman sujuvuutta. Tarkastuksessa todetut havainnot ja sovellettavat oikeusohjeet ovat tarkastuspöytäkirjassa EOAK/2657/2019 [julkaistu oikeusasiamiehen verkkosivuilla].

Tammelan kunnassa tarkastettava äänestyspaikka oli Teuron koulu (Pohjois-Tammelan äänestysalue 002, Teurontie 463, Teuro). Äänestyspaikassa havaittiin tarkastuspöytäkirjassa todettuja puutteita.

Edellä todetun johdosta otin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla omasta aloitteestani tutkittavaksi, oliko äänestyspaikkojen vaalijärjestelyt toteutettu asianmukaisesti.

2 SELVITYS

Oman aloitteeni johdosta hankittiin Tammelan kunnan keskusvaalilautakunnan selvitys ja kunnanhallituksen lausunto. Niissä todettiin seuraavaa.

Keskusvaalilautakunta päätti 13.8.2019 kokouksessaan (§ 51):

1. toteuttaa seuraavat toimenpiteet seuraaviin järjestettäviin vaaleihin mennessä:

- kolmelle kyläkoululle hankitaan esteettömät standardien mukaiset äänestyskopit pyörätuolia käyttäville
- kouluille rakennetaan tarvittavat liuskat tai vaihtoehtoisesti selvitetään mahdollisuudet soveliaampien äänestyshuoneistojen käyttämiseksi
- sisääntulojen läheisyyteen merkitään inva-pysäköintipaikat
- selvittää inva-WC:n käyttömahdollisuudet
- äänestyspaikoille hankitaan suurennuslaseja ja muita tarvittavia apuvälineitä ja huolehditaan riittävästä valaistuksesta

2. antaa keskusvaalilautakunnan päätöksen ja liitteenä olevan selvityksen ja toteutettavat toimenpiteet tiedoksi kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanhallituksen lausunnon kanssa eduskunnan oikeusasiamiehelle toimitettavaksi.

Keskusvaalilautakunnan 4.8.2019 päivätyssä selvityksessä todettiin edellä mainittujen toimenpide-ehdotusten lisäksi seuraavaa.

Tammelan kunta on jaettu neljään äänestysalueeseen. Äänestysalueet ovat seuraavat: 001 Kirkonkylä (äänestyspaikka kunnantalolla), 002 Pohjois-Tammela (äänestyspaikka Teuron kyläkoulu), 003 Porras (äänestyspaikka Portaan kyläkoulu) ja 004 Riihivalkama (äänestyspaikka Riihivalkaman kyläkoulu).

Järjestämällä äänestykset neljällä äänestysalueella kyläkeskukset huomioiden on pyritty palvelemaan kuntalaisia ja aktivoimaan äänestysintoa. Äänestysprosentti onkin ollut Tammelassa vaaleista toiseen Hämeen vaalipiirin korkein. Tammelan kunta on pinta-alaltaan laaja n. 650 km², Helsingin kaupungin kokoinen.

Ennakoäänestys on järjestetty ainoastaan Kirkonkylän äänestysalueella, kunnanvirastossa. Kunnantalo täyttää kaikki esteettömyyden vaatimukset. Talon edessä on inva-pysäköintipaikat ja pääovella sähköpainikkeet ovien avaamiseksi. Talossa on hissi, jolla pääsee valtuustosalin ovelle. Äänestys tapahtuu valtuustosalissa. Käytössä on asianmukainen esteetön äänestyskoppi pyörätuolia käyttäville. Ala-aulassa on myöskin inva-WC.

Varsinaisena vaalipäivänä äänestys järjestetään myös kolmella kyläkoululla. Kyläkouluilla on rakennusten iästä johtuen eriasteisia puutteita esteettömyyden suhteen. Esteetön kulku äänestyshuoneistoon on rappusten johdosta haasteellista. Myöskin vaalisalaisuuden turvaavat äänestyspaikat pyörätuolia käyttäville ovat olleet erilaisia väliaikaisratkaisuja. Kaikilla kouluilla ei myöskään ole inva-WC:tä.

Keskusvaalilautakunnan järjestämissä vaalikoulutuksissa on esteettömyysasioista kylläkin keskusteltu vaalilautakuntien puheenjohtajien ja paikalla olleiden jäsenien kanssa. Puheenjohtajien kesken todettiin, että vaalilautakuntien jäsenet avustavat apua tarvitsevia henkilöitä vaalihuoneistoon pääsyssä. Tapauksia ei kyläkouluilla ole juurikaan ollut. Kirkonkylän äänestyspaikan suhteen esteettömyys on kunnossa.

Kunnanhallitus merkitsi kokouksessaan 19.8.2019 (§ 193) keskusvaalilautakunnan päätöksen tiedoksi ja lausuntonaan ilmoittaa eduskunnan oikeusasiamiehelle, että keskusvaalilautakunta on tehnyt päätöksen äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja vaalisalaisuuden turvaamista varten toteuttavista toimenpiteistä. Kunnanhallitus omalta osaltaan edellytti, että toimenpiteet hoidetaan keskusvaalilautakunnan päätöksen mukaisesti ja yhtyi keskusvaalilautakunnan antamaan selvitykseen.

3 RATKAISU

Europarlamenttivaalien äänestyspaikkojen tarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella Tammelan kunnan Teuron koulun äänestyspaikassa oli todettavissa puutteita.

Erityisesti huomiota kiinnitettiin siihen, että vaalihuoneistoon ei päässyt sisään pyörätuolilla, eikä äänestystilassa ollut niin sanottua esteetöntä (inva-mitoitettua) äänestyskoppia, jossa pyörätuolia tai muuta liikkumisen apuvälinettä käyttävä henkilö voisi äänestää muiden katseilta suojatuna. Äänestyspaikalla ei ollut saatavilla suurennuslasia tai muuta vastaavaa apuvälinettä heikkonäköisiä äänestäjiä varten.

Pidän myönteisenä, että Tammelan kunta ilmoitti ryhtyvänsä tarkastushavaintojen johdosta selvityksessä kuvattuihin korjaaviin toimenpiteisiin ja muihin kehittämistoimiin.

Saadun selvityksen mukaan seuraaviin vaaleihin mennessä kolmelle kyläkoululle hankitaan esteettömät standardien mukaiset äänestyskopit pyörätuolia käyttäville. Kouluille rakennetaan tarvittavat liuskat tai vaihtoehtoisesti selvitetään mahdollisuudet soveliaampien äänestyshuoneistojen käyttämiseksi. Sisääntulojen läheisyyteen merkitään inva-pysäköintipaikat ja selvitetään selvittää inva-WC:n käyttömahdollisuudet. Lisäksi äänestyspaikoille hankitaan suurennuslaseja ja muita tarvittavia apuvälineitä ja huolehditaan riittävästä valaistuksesta.

Edellä todetun vuoksi asia ei ole johtanut muihin toimenpiteisiin laillisuusvalvontani puitteissa, kuin että kiinnitän keskusvaalilautakunnan ja kaupunginhallituksen huomiota tarkastuspöytäkirjassa todettujen seikkojen aiheuttamiin ongelmiin esteettömyydelle ja saavutettavuudelle sekä vaalisalaisuuden turvaamiselle.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä toteamani Tammelan kunnanhallituksen ja keskusvaalilautakunnan tietoon. Pyydän välittämään ratkaisustani tiedon kunnan vanhus- ja vammaisneuvostolle. Lähetän ratkaisuni tiedoksi myös oikeusministeriölle.